

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Податок був та залишається основою фінансового підґрунтя будь-якої держави. Історичний розвиток більшості держав підкреслив важливість та необхідність правового регулювання податку через податкову систему. Вже більше тридцяти років в Україні гостро стоїть питання щодо ефективного регулювання податкової системи. Довгий час роль податків розглядалась як фінансовий інструмент наповнення бюджету. Сьогодні доцільно визначити регулюючу роль податку для створення передумов суспільного розвитку через призму економічного зростання. Однією з основоположних функцій податкової системи будь-якої держави є управління розвитком секторів економіки в її межах, однак існуюча податкова система в Україні в цьому аспекті недостатня. Висвітлюються слабкі сторони та недоліки поточної податкової системи, підкреслюючи нагальну потребу реформування та реструктуризації. Тому, головними завданнями державного управління має бути посилення реалізації його основних соціально-економічних функцій.

Податкова система є фінансовою основою держави, а також основним інструментом реалізації соціально-економічної політики держави. Ефективність податкової системи реалізується через механізми податкової політики. В Україні побудова податкової системи тривала всі часи незалежності держави. Та все ж таки вона не є ідеальною, такою, що відповідала сучасним ринковим відносинам. Сьогодні спостерігаємо низку проблем в податковій системі: не закінчено реформування відносин власності, не досконалий механізм комерціалізування послуги охорони здоров'я, освіти, науки, культури. Ми вважаємо, що фінансування цих заходів потребує значних капітальних ресурсів, необхідність збільшення державних видатків на соціальний захист населення у зв'язку зі зниженням рівня життя, під впливом інфляції, економічної кризи та військової агресії.

Соціально-економічні зміни, що відбуваються на сьогоднішній день в Україні, викликають потребу у створенні та формуванні ефективної,

стабільної та, насамперед, чітко працюючої податкової політики, саме задля подолання фінансової кризи, покращення економіки та загальної ситуації в нашій країні.

Україна стоїть перед новим етапом становлення податкової системи – відновлення економічного потенціалу у післявоєнний період. Для цього потрібна стратегія відновлення в умовах війни та подальшого розвитку, але яка може враховувати досвід економічного відновлення інших країн, на території яких відбувалися збройні конфлікти. Розробка такої політики є складним процесом, у рамках якого слід дослідити, оцінити і адаптувати до специфічних національних умов різноманітний міжнародний досвід відновлення, особливо тих країн, які на практиці довели ефективність своїх стратегій.

У науковій літературі всесторонньо вивчаються аспекти податкових систем, оскільки розкривається їхнє важливе значення для розвитку сучасної ринкової економіки, яку часто регулюють за допомогою податково-бюджетних методів. Визначні вчені, такі як Слатвінська М.О., Волохова І.С., Дубовик О.Ю., Крисоватий А.І., Соколовська А.М., Василик О.Д. [1,2,3,4,5,6] та інші, опікувалися вивченням питань податків і податкових систем. У їх дослідженнях освітлено сутність і значення податків, а також вивчено стан та розвиток податкової системи. Їхні роботи включають аналіз еволюції податків та податкових систем, теоретичне обґрунтування перспектив розвитку оподаткування в Україні. Однак розвиток соціально-економічної системи держави, нові практичні досягнення в області податків вимагають подальших теоретичних досліджень, зокрема з урахуванням історичних подій, що стосуються будови податкової системи та її поступового вдосконалення відповідно до нових потреб держави та суспільства.

Мета роботи полягає у дослідженні теоретичних аспектів податкової системи, визначенні її етапів становлення в Україні, аналізі фіскальної ефективності основних бюджетоутворюючих прямих та непрямих податків,

в обґрунтуванні практичних рекомендацій відносно проведення післявоєнного відновлення податкової системи.

Для досягнення зазначеної мети були поставлені такі завдання:

- виконати аналіз теоретичних аспектів побудови податкової системи;
- провести дослідження історичного розвитку та етапів формування податкової системи України;
- проаналізувати вплив основних прямих та непрямих податків на утворення доходів;
- визначити зарубіжний досвід побудови податкової системи після збройних конфліктів;
- запропонувати напрями та інструменти економічного відновлення та розвитку України у післявоєнний період.

Інформаційною базою дослідження є Податковий кодекс України, Бюджетний кодекс України, додаткова законодавча та нормативна база з питань оподаткування в Україні, аналітичні та статистичні матеріали Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, Державної податкової служби України, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, присвячених проблематиці дослідження податкової системи.

Об'єкт дослідження - податкова система України, її місце і роль в державному регулюванні економіки.

Предмет дослідження - регулюючий інструментарій податків та механізми його застосування в умовах перехідної економіки.

У нашому дослідженні ми використали різноманітні наукові методи. Основу нашої роботи становили основні принципи сучасної економічної теорії та теорії фінансів, зокрема, щодо державного регулювання економіки на умовах ринкових відносин та оподаткування. Наше дослідження ґрунтувалося на діалектичному методі пізнання та застосуванні принципу системного підходу. У ході виконання роботи ми використовували різноманітні загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, такі як

ретроспективний аналіз для встановлення тенденцій у розвитку оподаткування та наукове обґрунтування податкового регулювання; системно-функціональний - для узагальнення сучасних теоретичних концепцій державного регулювання економіки та оподаткування; аналіз і синтез - для деталізації предмета дослідження та взаємного вивчення його складових.

Інформаційними джерелами даної роботи були використані наукові праці українських та зарубіжних дослідників, які займаються питаннями державного регулювання економіки, оподаткування та управління процесом сплати податків; законодавчі акти України, що регулюють оподаткування та адміністрування податків; статистичні дані про результати роботи Державної податкової адміністрації України; звіти Міністерства фінансів України щодо виконання державного бюджету.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У структурі першого розділу **«Теоретичні засади побудови податкової системи»** охарактеризовано теоретичні засади побудови податкової системи України, визначено соціально-економічну сутність, функції та класифікацію податків, окреслено етапи становлення податкової системи України в історичному аспекті.

У структурі другого розділу **«Сучасний стан податкової системи України»** охарактеризувати діючу податкову систему України, здійснено аналіз надходжень прямих та непрямих податків у формуванні доходів бюджету за 2018- 2023 рр., визначено роль ПДВ у формуванні доходів зведеного бюджету, акцизного оподаткування та ввізного мита.

У структурі третього розділу **«Напрями вдосконалення податкової системи України у післявоєнний період»** розглянуто зарубіжний досвід побудови податкової системи після збройних конфліктів та запропоновано

напрями та інструменти економічного відновлення та розвитку України у післявоєнний період.

ВИСНОВКИ

Дослідження теоретичної основи кваліфікаційної роботи дали змогу стверджувати, що податкова система України є одним із найважливіших інструментів, що використовуються для розвитку економіки держави, спрямовану на збільшення доходів. Історичний розвиток податкової системи України досить складний. Визначені нами етапи становлення податкової системи за весь час незалежності нашої держави показали, що вони потребують постійного вдосконалення та аналізу.

Виходячи з усієї аналізованої інформації під час написання даної роботи, можна дійти висновку, що податкова система нашої країни має ряд певних проблем, які потребують якомога скорішого рішення. Дослідження податкової політики в Україні підтверджує наявність ряду проблем і викликів, що потребують ретельного аналізу та розробки ефективних рішень. Податкова система України стикається з недосконалістю, низьким рівнем збирання податків, великим розмахом податкових ухилень та корупції. Такі недоліки впливають на фінансову стійкість країни, рівень розвитку бізнесу, інвестиційну привабливість та соціальну справедливість.

Необхідність перетворення України на ринкову економіку передбачає значні витрати на перебудову державної інфраструктури, перенесення виробництва на випуск конкурентоздатної продукції та впровадження нових технологій. Для цього необхідні фінансові ресурси як для держави, так і для суб'єктів господарювання. Успішність податкової політики у регулюванні відносин з підприємствами, щодо збору податків до бюджетів, має вирішальне значення для забезпечення умов для розвитку відповідно до законів ринкової економіки та відповідності науково-технічному прогресу.

У процесі подальшого реформування податкової системи необхідно враховувати суттєві зміни, які відбулися в житті країни, зокрема в післявоєнний період, пов'язаний з російською агресією.

Нами визначено новий етап податкової системи – відновлення економіки післявоєнного конфлікту. Запропоновано головні напрями реформування економіки України. Серед основних можна виділити наступні:

- формування стабільного політичного середовища та сильних інституцій, які здатні забезпечити верховенство права, захист прав власності та виконання контрактів. Це вимагає відданості реформам та розвитку системи стримувань для запобігання корупції та зловживанням владою;
- зміна системи забезпечення національної безпеки через розвиток військово-промислового комплексу та посилення національної ідентичності в суспільстві. Забезпечення відчуття безпеки є запорукою ефективного економічного розвитку, що передбачає впровадження політики запобігання пропаганді;
- підготовка освіченої та кваліфікованої робочої сили через розвиток системи приватних закладів освіти, співпрацю з приватним сектором та акцент на історії та культурі України;
- залучення інвестицій у науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи для стимулювання інновацій та розвитку нових технологій;
- формування сприятливого бізнес-середовища, що заохочує підприємництво, інновації та інвестиції, зокрема за допомогою спрощення регуляторних норм та надання фінансової підтримки бізнесу;
- перехід від переважаючого експорту сировини до експорту готової продукції, що може здійснюватися за допомогою різних інструментів, таких як адміністративна підтримка, експортні стимули та розробка стартових стимулів для нових бізнесів.

Завдяки відповідній податковій політиці держава має змогу вирішувати комплекс завдань, таких як стабілізація та розвиток економіки, забезпечення додаткової зайнятості населення, створення сприятливого бізнес-клімату для залучення різних видів інвестицій, а також розвиток соціально-економічної інфраструктури на рівні територіальних громад, областей та всієї країни.

Використовуючи досвід відновлення країн, що пережили збройні конфлікти, та враховуючи трансформації світової системи у XXI столітті, можна визначити основні напрями подальшого розвитку економіки України:

1. Формування стабільного політичного середовища та сильних інституцій, які здатні забезпечити верховенство права, захист прав власності та виконання контрактів. Це вимагає відданості реформам та розвитку системи стримувань для запобігання корупції та зловживанням владою.

2. Зміна системи забезпечення національної безпеки через розвиток військово-промислового комплексу та посилення національної ідентичності в суспільстві. Забезпечення відчуття безпеки є запорукою ефективного економічного розвитку, що передбачає впровадження політики запобігання пропаганді.

3. Підготовка освіченої та кваліфікованої робочої сили через розвиток системи приватних закладів освіти, співпрацю з приватним сектором та акцент на історії та культурі України.

4. Залучення інвестицій у науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи для стимулювання інновацій та розвитку нових технологій.

5. Формування сприятливого бізнес-середовища, що заохочує підприємництво, інновації та інвестиції, зокрема за допомогою спрощення регуляторних норм та надання фінансової підтримки бізнесу.

6. Перехід від переважаючого експорту сировини до експорту готової продукції, що може здійснюватися за допомогою різних інструментів, таких

як адміністративна підтримка, експортні стимули та розробка стартових стимулів для нових бізнесів.

Анотація

на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньою програмою «Податкова та митна справа»
на тему: «**Етапи становлення та розвитку податкової системи України**»

Кіракосян Аліна Костянтинівна

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2024 рік

У першому розділі кваліфікаційної роботи висвітлено теоретичні основи побудови податкової системи України, визначено соціально-економічну сутність, функції та класифікацію податків, окреслено етапи становлення податкової системи України в історичному аспекті.

У другому розділі кваліфікаційної роботи охарактеризовано діючу податкову систему України, здійснено аналіз надходжень прямих та непрямих податків у формуванні доходів бюджету за 2018- 2023 рр..

У третьому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто зарубіжний досвід побудови податкової системи після збройних конфліктів, запропоновано напрями та інструменти економічного відновлення та розвитку України у післявоєнний період.

Ключові слова: податок, прямий податок, непрямий податок, податкова система, економічне відношення.

Abstract

to obtain a bachelor's degree
from specialty 072 "Finance, banking and insurance"
under the educational program "Tax and customs affairs"
on the topic: "Stages of formation and development of the tax system of
Ukraine"

Alina Kostyantynivna Kirakosyan

Odesa National University of Economics

Odesa, 2024

In the first section of the qualification work, the theoretical foundations of the construction of the tax system of Ukraine are highlighted, the socio-economic essence, functions and classification of taxes are defined, the stages of the formation of the tax system of Ukraine are outlined in the historical aspect.

In the second section of the qualification work, the current tax system of Ukraine is characterized, an analysis of direct and indirect tax revenues in the formation of budget revenues for 2018-2023 is carried out.

In the third section of the qualification work, the foreign experience of building a tax system after armed conflicts is considered, directions and tools of economic recovery and development of Ukraine in the post-war period are proposed.

Key words: tax, direct tax, indirect tax, tax system, economic relation.